

Z načelno razlago svoje metode in njeno nazorno uporabo je Frangeš še enkrat potrdil pomen zagrebške literarnoteoretične šole, ki išče novih poti v sintezi socio-loških, idejnih in stilno kritičnih raziskav književnosti. Vrednost in prednost njihove literarne teorije pa je tudi v tem, da ni akademsko zaprta, temveč na dostopen način odpira svet besedne umetnosti širši publiki. Skratka, je tvorna v znanstvenem, kulturnem in pedagoškem smislu. Poleg vsega tega pa nam je z obiski zagrebških kolegov spet uspelo navezati tesnejše delovne in prijateljske stike med slavističnimi središči obeh republik.

Boris Paternu

PARALELE MED OVIDOM IN PREŠERNOM

»Ovidove glavne vrline so lep jezik, tekoč ritem, slikovitost izraza in eleganten slog. Ob teh vrlinah so se učili pisatelji vseh narodov in tudi slovenski klasiki. Zanimivo je opazovati vzporednost misli in sloga naših pesnikov Prešerna in Gregorčiča na mnogih mestih, ki spominjajo na Ovida. Ovid je pač prvi latinski pesnik, ki se z njim sreča dijak na gimnaziji, in naravno je, da rad sprejme vase njegovo živo tekočo poezijo.«

Tako ugotavlja Josip Jurca v spremni besedi k svojemu skrbnemu prevodu Ovidovih Žalostink (*Tristia*, skrajšano *T*) in Pontskih pisem (*Ex Ponto*, skrajšano *EP*). V pripombah nam nato na vsak korak odkriva sledove Ovidovega vpliva. Sicer ima bralec vtis, da je prevajalec z nekaterimi »vplivi« le preveč radodaren. Kaj imajo n. pr. skupnega Prešernovi verzi *podplat je koža čez in čez postala, ne straši več je trnjevka bodeča* z Ovidovimi distihi *Telo, prej navajeno dela, nežno, neutrjeno še, šibko za slednji napor, v vednih se mukah utrjuje in čuti nekako se zdravo?* Če jih prevajalec vzporeja (glej str. 234, ad *T V 12, 48*), tedaj samo dokazuje, da ni razumel globljega pomena Prešernovih besed. Dobro polovico paralel bi lahko prevajalec brez škode črtal, saj gre v teh primerih kvečjemu za podobne življenjske situacije, ki pa jih lahko najdemo tudi v sodobnem življenju.

Vendar je med vplivi, ki jih je nakazal J. Jurca, tudi nekaj prav lepih prispevkov, in ti odtehtajo vse prej omenjene pomanjkljivosti. Sem sodijo na primer:

Ovidovo valovanje in nihanje med upom in strahom, ki ga zasledimo že v prvi žalostinki (*T I 1, 102: majhen je namreč moj up, večji mi v duši je strah*) in ki se poslej pogosto ponavlja (prim. *T I 4, 23; T II, 147—154; T IV 3, 11—12*), nas močno spominja na povezovanje teh dveh pojmov v Prešernovem mottu: *Sem dolgo upal in se bal, slovo sem upu, strahu dal...*

Ovidove verze *Kar bom povedal, samó od vzhoda bo šlo do zahoda, jutro bo zvedelo vse, kar bo govoril večer* J. Jurca upravičeno vzporeja s Prešernovimi stihii iz prve gazele *V nji bom med slovenske brate sladki glas zanesel od zahoda do izhoda tvojega imena*.

A. Slodnjak je opozoril na zvezo med Prešernovim verzom *dni mojih lepša polovica* in pa svetopisemskim izrekom *dnevi našega življenja — vseh je sedemdeset let* in Dantejevim *mezzo del camin di nostra vita*. J. Jurca je zdaj to opozorilo duhovito dopolnil z omembo Ovidove slabše polovice življenja (*T IV 8, 34: parte premor vitae deteriore meae*; prim. tudi *EP I 4, 1*): kakor je Ovidu starost v pregnanstvu slabša polovica življenja, tako je Prešernu mladost lepša polovica.

Ovidove verze prijatelju Salanu (*EP II 5, 25—29: Dokler na majhnih stvarih še pesniško žilo poskušam, moja slabotna že moč drobno obvlada še snov. Zadnjič, ko semkaj prispel o velikem je glas zmagoslavju, tvegam poskus, da slavil takšno mogočno bi stvar. Zame pa to je bilo prevzvišeno vse, preveliko...*) in podobne verze iz II. knjige Žalostink (*T II, 331—334*) vzporeja prevajalec s Prešernovimi verzi *Preslabe peti boje vam sloveče...* iz soneta *Očetov naših imenitna dela*. Italijanski slavist B. Calvi primerja vsebino tega Prešernovega soneta z Ovidovim distihom *Am III, 12—13 (Cum Thebae, cum Troia foret, cum Caesaris acta, ingenium movit sola Corinna meum)* ter z vsebino Horacove ode *Laudabunt alii* (c. I 7; glej *Fonti italiane e latine nel Prešeren maggiore*, str. 83!). Resda izražajo vsi navedeni citati precej podobno misel, vendar se mi zdi, da je Prešernovemu sonetu še veliko bližja Horacova oda *Scriberis Vario* (c. I 6), ki bi se v površnem prevodu glasila nekako takole: »Junaštva tvoja, zmage nad sovragi, / kaj je vojak pod tvojim hrabrim vodstvom / izvojeval na ladjah in na konjih, / bo Varij pel, poet Homerjevega kova. // Jaz pa, Agripa, tega ne poskušam, / ne pojem jeze žolčnega Ahila, / ne pojem morskih blodenj Odiseja / in ne grozot na Pelopovem dvoru: // preslab sem za snovi tako

visoke, / slabost mi brani, brani moja Muza, / da ne bi morda Cezarjeve slave, / da ne bi tvoje hvale s tem okrnil. // O divjem Marsu v železnem plašču / in o junakih na trojanskem polju, / o Diomedu, ki se meril je z bogovi, / o tem vam bo prepeval Varij. // Jaz bom o vinu in dekletih zalih, / ki se bore s porezanimi nohti, / — pa najsi žge me ogenj ali ne — / lahkotne pesmi pel kot po navadi.»

Prešernovi verzi *Ena se tebi je želja spolnila: v zemlji domači da truplo leži* v resnici spominjajo na Ovidov distih *Moj pepel položen bi v grob bil k mojim očetom, moja domača bi prst zopet sprejela telo* (T IV 3, 45—46; podobno misel izraža tudi T III 3, 32).

Nedvomno je tudi Ovidova poslanica prijatelju Rufinu (EP I 3) vplivala na Prešernov sonet *Kadar previdi učenost zdravnika*, zlasti oba distiha, ki ju navaja J. Jurca, eden na začetku (*Da bi ozdravil bolnika, ni vselej v zdravnikovi moči, včasih boleznj je zlo jačje ko vsa učenost*), drugi konec pesmi (*Pač pa bojim se, da z mano najbrž zaman se boš trudil, jaz sem bolnik zgubljen, več me ne reši pomoč*).

Posebno zanimiva se mi zdi paralela med Prešernovo kitico »V hram pogledjte, / mi povejte, / zvezde, al' res ona spi; / al' poslušaj, / me le skušaj, / al' za družega gori« in Ovidovimi distihi (T IV 3, 1—10) »Véliki medved in Mali, nebeški mi suhi ozvezdji, / ladij sidonskih mi ta, oni pa grških vodnik, / vidva z visokega svoda vse vidita, kar je na svetu, / nič ne potapljata v dno daljnih zapadnih se vod, / nad nedotaknjeno zémljo visoko na nebu stojita, / v večnem se krogu vrteč, etrski stražita grad. / Prosim, ozrita na tisto zidovje se, Rem ki ga nekda, / Ilijin sin, baje slabo preskočil je bil. / Tamkaj uprita bleščeče oči še v ljubo mi ženo, / name, povejta, če kaj misli še, da ali ne.« Glej Jurčevo opombo na str. 229! Denimo, da so ti Prešernovi verzi res nastali pod vplivom Ovidovih: ob tem se še bolj zavemo resnične umetniške potence in veličine našega pevca. Kakšna izumetničenost, kakšna nabrekla retoričnost pri Ovidu! In kakšna kristalna jasnost in preprostost pri Prešernu! Zdi se, kot da je šele naš Prešeren iz tega motiva naredil resnično poezijo.

To so po mojem mnenju najtehtnejše paralele, s katerimi je J. Jurca obogatil naše poznavanje Prešernove pesniške umetnosti. Prešeren sam se Ovida s sočutjem spominja v Glosi, njegovo ljubezen Korino omenja v *Gazelah*, v namečku nemških poezij pa kot motto navaja Ovidov verz *Getico scripsi sermone libellum*. Naši slavisti so že opozorili na vzporednost nekaterih mest med obema pesnikoma, na primer na podobnost med Ovidovim stihom *Quot coelum stellas, tot habet tua Roma puellas* in Prešernovim *Kar zvezd nebo, deklet ima Ljubljana*. Josip Jurca pa je s svojimi pripombami to podoba bistveno dopolnil. In zato je njegov prevod pomemben ne samo kot naš obolus ob dvatisočletnici Ovidovega rojstva, ampak tudi kot dragocen prispevek k prešernoslovju.

Kajetan Gantar

TROJE VPRAŠANJ IZ METODIKE

Uredništvo »Jezika in slovstva« dobiva z različnih strani, največkrat pa od tovarišev, ki poučujejo slovenščino na osnovnih šolah, gimnazijah in strokovnih šolah, vprašanja s področja jezika, literature, metode pouka posameznih učnih enot, ki jih nakazuje učni načrt materinščine itd. Uredništvo je doslej takim spraševalcem odgovarjalo pismeno. Menimo pa, da bi bilo pravilneje, če bi odgovore na marsikdaj pomembna vprašanja prinašal naš list, saj bi bilo poučno tudi za druge. Zato je uredništvo sklenilo, da bo odslej taka vprašanja objavljala. Odgovarjalj naj bi na vprašanja naši bralci sami. Odgovore bomo objavljali sproti, kakor bodo prihajali. poskrbeli bomo samo za to, da se ne bodo ponavljali. Upamo, da bomo s tem ustregli zlasti vsem tistim, ki se po šolah ukvarjajo z materinščino, saj jim bo tako naš list posređoval vsaj del tega, kar jim je potrebno pri praktičnem delu. Vsakdo, ki nam bo poslal vprašanje, naj pove, ali naj ga objavimo z njegovim imenom ali anonimno. Isto velja za odgovore.

Tu objavljamo nekaj vprašanj, na katera žele spraševalci odgovore:

M. Sl. Vedno kadar obravnavam v šoli ljudsko pesem, se mi upira naštevati vse tiste njene značilnosti, ki jih najdemo naštete tako lepo v vsakem učbeniku literarne teorije. Nočem s tem reči, da ljudska pesem nima vseh takih značilnosti in vendar... Za primer naj omenim le komparacijo in okrasni pridevnik. Res sta karakteristična za ljudsko pesem, toda vprašujem se, ali jih res najlaže razložim ob ljudski pesmi, ali bi jih dijaki ne dojeli bolj neposredno in globlje n. pr. ob Prešernu ali moderni? Kaj menite drugi?